VENTVRAE CAECI
Oratio

HABITA BONONIAE IN AVSPICIIS, DEDICATIONE'QVE NOVI GYMNASII XII. KAL. NOVEMBRIS MDLXIII

BONONIAE,

Ex Typographia IOANNIS Rubei, in Via S. Mammoli. MDLXIII

VENTVRAE CAECI ORATIO HABITA BONONIAE IN DEDICATIONE NOVI GYMNASII XII KAL. NOVEMBRIS MDLXIII.

AVSPICATISSIMAM Ego quidem hanc lucẽ, bonis omnibus celebrandam, ſeculis memorandam uniuerſis, ſummis efferendam, prædicandamq́; laudibus, candidioribus calculis numerãdam exiſtimo. Non enim Reuerendiſsime PROLEGATE, uosq́; omnium ordinum, qui adeſtis, uiri clariſsimi, non inquam annua, ut olim à maioribus fuerat inſtitutum, ſed immortalitate propaganda repetuntur auſpicia. Aedes, Ara, Delubrum, Puluinar dedicatur, conſecraturq́; Mineruæ, quæ diuini numinis ſapientia mentes illuſtrat, iter pandit ad ſuperos, ſapientiam nobis præparat ſempiternam. Et quoniam Legum ſanctiſsimarum ſacris operamur, eam, quam cœpimus facultatem ante omnia ſuis efferamus præconiis, mox dedicationis ſacra peragemus ſolemnia. Vos oro, atq; obſecro clariſsima diſciplinarum lumina, quam pollicemini, mihi faciatis audientiam; eloquar .n. quæ eruditis auribus indigna nequaquam exiſtimanda confido. ISTHAEC qui diligentius, accuratiusq́; curant, legũ ſeptem mihi genera ſtatuiſſe uidentur, quæ qui non cognouerit, ipſam etiam legem, quæ legum omnium origo eſt, atq; principium, ignorabit. Eſt ergo lex prima DEVS ipſe Optimus Maximus, & author rerum, & conditor, quem, quia Iuſtitiam ipſam eſſe conſtat, ipſam quoq; legem meritò fatebuntur omnes. O legem immenſam, legum omnium procreatricẽ, quam qui reſpexerit auidius, diligentiusq́; explorauerit, utiq; non aberrabit. Qua de lege plura non dicã

nè ſub ſcientiam ipſam infinitatem, atq; maieſtatem complecti uoluiſſe uidear. Proximum huic locum diuina uoluntas obtinet, fatorum, decretorumq; ab opifice orientium & certisſima lex, & iuſtisſima, quam quidē ab ipſo numine re nemo ſeiunxerit, nemo penitus ſe parauerit, mēte certè diuerſa cenſebitur, cogitantibus modo nobis, alium eſſe à uoluntate uolētem. Non equidem diuerſa dixerim hæc inuicem exiſtere, ſed tamen affirmarim, uarijs rationibus excogitari. Hæc nimirū illa lex eſt, cuius ductu conſiſtunt omnia, ea cōſtructa, exædificataq; conditione, ut lege uoluntatis uigeant, & polleant diuinæ. Tertium ego quidem opinor locū Stoicam promeruiſſe prouidentiam, diuinorum munerum, ut equidem cenſeo, maximum, melioris naturæ ex parte tributū homini ſummo, ſingulariq; beneficio; huius auſpicijs geſta ſunt omnia, qua ſine temporis diſcrimine prouident uniuerſa ſuperi. O Legem diuiniſſimam, quæ conſilijs DEI Optimi Maximi meruit intereſſe, conficere, & ad nos referre conſulta, omneſq; mortalium actiones offerre Diuis, ipſiq; Indigetum Diuorum & Regi, & patri DEO. Quartam ſanè legē prudentis hominis ego mentem appellauerim, integram, ſceleris inſciam, ignaram culpæ, DEO pro uirili parte proximam, quæ terrenis pulſis illecebris DEO ſeſe iungat, quodq; ab eo lumen acceperit quoad eius fieri posſit perfectisſimum, integerrimū, abſolutisſimūq; tueatur. Clarisſimis, ſanctisſimiſq; authoribus probare poſſum, hanc in hominum uita, qua de nobis ſuſceptus eſt ſermo, legem eſſe potisſimam, quam maximi Heroes non tabulis, ſed mentibus, ſcriptam ſeruant, ac retinent, legis præcepta teſtificante conſcientia. Itaq; hoc ipſum meditantem Lycurgum illum, qui Lacedæmoniorum Rempublicam optimis legibus ſtabiliuit, beatamq; reddidit, ſcribere leges noluiſſe crediderim. Sed ad Quintam res iam ipſa me tranſire cōpellit, quā uirtutibus collectam diſciplinarum proceres, optimateſq;

teſq; duxerunt. Quid enim Fortitudinem eſſe quis dixerit præter legem, quá metuenda, & non metuenda cognoſcas? Quid uel beneficentiam, uel liberalitatē appellare iure optimo poſſumus, niſi legem præcipientem quid, quando, quatenus ſit largiendum? Idem in cæteris uirtutibus cerni ſanè uidemus, unde credibile rectè ſentientibus fuerit, uirtutes Socratē philoſophiæ primipilum leges rectius, quā ſcientias deſcripturū fuiſſe, quæ tamen ipſe ſiue ſcientiæ ſint, ſiue leges in hominis uita ſcintilas promunt diuinitatis ex animis. Et quoniam ſcientiarū meminimus, ſextū in legibus gradum diſciplinis tribuamus. ridebit utiq; uulgus rerū ſpectans cutem queniadmodū dici ſolet, neq; meditās uel examinans interiora. Nos tamen rem ipſam apertisſimè & demonſtraturos, & confirmaturos, ſi modo attentius audiamur, pollicemur omnino. Quid enim dicemus facultatem illam diuinisſimam, quæ quòd naturam ſuperat, uel Metaphiſice uocatur, uel Theologia? quis eam & cognoſcendorum ſuperum, & colendorū legem eſſe negauerit? beatisſimarumq; mentiū, quæ nō procul abſunt à numine legē eſſe, ingeniū, atq; naturam explicantem, quis non concesſerit? Iam quæ mediæ inter naturam, cælumq; conſiſtunt, quæ Matematicæ nuncupantur ſcientiæ, leges certè ſunt, nec dubitare quiſquam poſſe uidetur. Lex aſtrorum eſt Aſtronomia. Figurarum, formarum, linearum author Geometria. Quin & illa, quæ perſpiciendo cognoſcitur, quæue de his modo diſputat, quæ patent oculis, quæq; cernuntur, lex a ſapientisſimis iudicatur, oculorum intuitum ad rerum contemplandarum peritiam ducens. Nam naturam lege cōſtare ſatis arbitror exploratum. Mentem .n. Anaxagoream rebus præpoſitam, præfectamq; gignendis ſtultam eſſe conſtiterit, niſi ex illa immenſa, infinitaq; mole certa lege deducat; ūde procreari uniuerſa posſint, tantumq; ſuſcipere ſeminum, quantum ad uitam tuendam ſatis eſſe ſit uiſum.

Nam Empedocleam concordiam, atq; diſcordiam quis legibus niti neſciat, cũ altera ſuccedat alteri certis temporibus, limitibusq; diſcreta? Certè Democritus, Leucippus, & Epicurus inanes atomos inſectilia uidelicet corpuſcula, niſi lege certa & coirent, & diſtracta diuellerentur, quorum alterum ad gignendum ad perimendum alterum pertinere uideatur. Certè naturam uniuerſam legem eſſe per cuncta meantem phiſicorũ aſſerunt, affirmantq; principes, quibus pputatur refragari nefas. Iam Medicinã legem & incolumitatis, & ualetudinis eſſe uel medicis ipſis iudicibus cõtenderim, qui niſi modũ, legemq; ſeruarint, nihil, quod efficiant habebunt. Eam, quæ de moribus eſt conſultò prætereo philoſophiam, ad quam poſtpaulo reuertar, reliquas in aceruum confero. Eſt oratoria quidem facultas ſuadendi lex, & diſſuadendi. Poëtica & proficiẽdi ſimul, & delectandi. Dialectica uerum, falſumq; probandi; unde palam certè fuerit, nullam omnino diſciplinam non eſſe legem. Sed ad Septimam, extremamq; me refero, quæ tuendarum ciuitatum gratia uidetur eſſe reperta, quæ certè D e o lex eſt gratiſſima, cui nihil eſt charius, nihil conuentibus hominum iucundius quæ ciuitates appellantur. Iuris ergo ſanctiſſimã ego prudentiam non philoſophiæ partem aliquam, non formam exiſtimo, ſed uniuerſam penitus philoſophiam. Principio legibus ſingulorum mores conſtituuntur, coercentur, puniunturq; uicia, præmia parantur uirtutibus, quibus ad egregia facinora palam homines inflãmantur. Illud certè nemo ſanæ mentis ãbigat, eiuſdẽ eſſe & ſe ipſum, & familiam, & Rempublicam bene curare. Sit igitur iam perſpicuum nihil uel ſub cælo geri, uel apud ipſa numina, quod lege non efficiatur. Sed ut ad Ius Romanum conuertatur oratio, quod ſtudiis hoc tempore frequentatur uel eo nomine certè, & ſequendum uidetur, & imitandum, quòd tot ſeculorum comprobatum ſerie, tot nationibus, moribus, linguaq; di

uer-

uerſisſimis Romanum inuadentibus, occupantibusq; imperium, integrum hactenus, inuiolatumq́, permanſerit. Et quamuis ſingula non modo Regna, ſed etiam urbes noua ſibi iura conſtiuerint, romanum ius tamen reſpiciunt, eò cum deeſt aliquid confugiũt, hunc uniuerſi iuris fontem, hanc originem profitentur. Nam quod ad ius Pontificum attinet, quod religione conſici tur, perpetuum fore & ſperamus, & uolumus, & optamus. Vos, uos ego iam legibus enumeratis clarisſimi iuuenes appello, uobiſcũ omnis mihi iam erit ſermo, maximam omnium ſcientiarum prudentiam profitemini, quam conſequi certè nequitis, niſi ſudando pariter, & algendo, laboribus opus eſt ſummis, uigiliis, lucubrationibus, corona petenda eſt, uel arduo, præruptoq; calle, itinere difficillimo, neq; ſanè non certã tibus corona patet, pugnandum eſt, atq; uincendum; nam malorum omnium finis eſt palma, quam ſoli adipiſcuntur uictores. Quare per DEVM immortalem, per indolem, fidemq; ueſtram accingimini, ſudori nè parcite, currite, properate. nemini enim uolenti nõ uincere licet, habetis omnia, quæ uos incitare, atq; incendere posſint. Hinc honos, hinc dignitas, hinc decus hinc gloria, hinc tandem omnia uobis bona parantur, & ſiquis paulò auidior pecuniæ, hinc maximæ pariuntur opes. Nihil eſt igitur, quod uos ab ſtudio, laboreq; deterrat. Sed quid ego multis ago? uos metipſos diligenter aſpicite, nullius certè aut adhortationis ægebitis, aut conſilii. Adſunt, adſunt inquam Reuerendisſime PROLEGATE acutisſimi GERMANI, qui iam inde ab initio gentis ſunt in laboribus exercitatisſimi, quiq; bonas artes ſic cupidè receperunt, ut ad ſe tranſiſſe glorietur Athenas, aureaq; ſecula reueniſſe. Interſunt opulentisſimi BELGAE nulli penitus genti uirtutis concedentes amorem, qui utriusq; militiæ & eſſe uolunt alumni, & exiſtimari. VLNI quoq; orbis olim Chriſtiani propugnacula non deſunt, qui nunc etiam

pro

pro religione pugnantes, à literis tamen alienos eſſe ſe non putant opportere. Quid ego POLONOS memorem Slauam quondam gentem, qui tanti faciũt bonis imbui diſciplinis, ut nullis locorum, itinerumq; uel ſpatiis, uel periculis terreantur, quominus huc ſe conferant; tanquam ad nundinas literarias, ſatis magnum quæſtum ſe domum reportaturos arbitrati; ſi doctiores abierint. Nec ſilẽtio ſunt prætereundi HISPANI clariſsimi, qui cum academias omni ſcientiarum genere domi habeant inſignes, tamen BONONIAM ueniunt, uel urbis, uel gymnaſii dignitate, uetuſtate, nobilitate freti; qui etiam ſibi monumentum in hac urbe exedificandum putarunt, collegium ſcilicet præſtãtisſimum, optimo præſule Bononiẽſibusq; amiciſſimo conditore, ut omnes intelligerent & amari ab hac natione BONONIAM, & bonarum literarum uberrimã ſegetem ſibi promittere. FRANCOS, BVRGVNDIONESq; quis obſecro non animo libenti commemoret uiros & diſciplinarum amantisſimos, & bonarum artium colonos diligentisſimos? quibus cum proxima ſit LVTETIAE propè cæleſtis academia, huc tamen uentitare non deſinunt, quòd ſibi uidelicet perſuadent Beotiam deſeruiſſe muſas, & quem Poetæ bicipitem fabulantur montem, cælo ut fruerentur Bononienſi. Itaq; deſertis ad tempus penatibus, amicis, propinquis, pignoribusq; chariſsimis derelictis, ad hanc ſe conferũt ciuitatem, quæ liberalium artium ſacrario præſidet, ipſas ut imitentur, ſectentur, comitenturq; muſas, unde & ſibi, & ſuis nomen inclytum, magnumq; concipiant emolumentum. Accedunt omnes ITALIAE clarisſimæ, præſtantisſimæque nationes, quæ laribus profectæ ueram agnoſcunt patriam, fatenturque BONONIAM cuius nobilisſimam academiam omnibus anteponunt gymnaſiis, Italicas ego certè laudes in ipſis ITALIAE uiſceribus non perſequar, nè quod meum maximè abominari genium intelligo, uidear adu-

adulari, hoc unum certè dicam, Italicos homines, ut olim gentibus imperitare norunt egregiè, ſic hoc tẽpore ſtudio uirtutis, nemini penitus cedere, iureq́; optimo ſecundum ueterem Græciam primas ſibi partes in augendis, colẽdisq; ſcientiis Romana præſertim lingua, in qua nobis traduntur, potisſimum uendicare. Si uos igitur iuuenes optimi, ornatisſimiq́; commilitones noſſe uoletis, quod uel Apolline præſtare autho re iubemini, nullis calcaribus, nullis aut hortatoribus, aut monitoribus opus erit; ueſtro marte proficietis opinor, nè uos ſtuduiſſe pœniteat, neue profeciſſe; cũ præſertim his utamini præceptoribus, quibus nec potio res, nec digniores, nec ueſtri amãtiores uel optare uel à DIIS immortalibus petere, uos arbitrer auſuros. Et quoniam principum facta, ſtudia, mores mortales imitantur cæteri, uideamus obſecro quos ætas noſtra prin cipes ferat, quiq́; Reipublicæ & clauum teneant, & habenas. Iam primum omnium SENATVM habetis Bononienſem de ueſtris commodis, atq; utilitatibus dies, noctesq́; cogitantem, & eum quidem SENATVM; quo nulla uidit ætas uel dignitate, uel prudentia, uel claritate, uel in Rep. adminiſtranda dexteritate digniorẽ, (ut ſic potius dixerim) diuiniorem. De te quidem amplisſime PROLEGATE parcius eloquar, impedit enim pudor tuas ingenii culpa laudes deterere, labefactareq́; maximas. Scio equidem, ſcio his te laudibus non delectari, quas inepta proferat oratio; in mentibus hominum ſita tua monimenta cupis, quæ nullo caſu, nul lo tempore, nullo uel impetu, uel furore deleantur for tunæ. Immortalitatem tibi paras, tuaq́; omnia ad eam cõfers rationem, ut & beneuolẽtia, & hominum fama, & uirtutum tuarũ meritis collegium ſubeas indigetũ, heroïcas prætergrediare ſedes, ſupera teneas, unde cla risſimus iſte animus creditur eſſe profectus. Quæ hacte nus igitur patraſti, minima, ſi cũ iis, quæ cogitas cõparentur, exiſtimare decebit. Itaq; ad decus INSVBRIVM

tran-

tranſpadanæ gloriam ITALIAE Legatum ſermonem referam BONRHOMAEVM, quē in ſacrū admiſsū SENATVM nobis meritò gratulamur, qui quo ſit in uos omnes, Bononiēſeq; Gymnaſiū animo, quid ego dicere coner? experti uos eſtis, experiminiq; quotidie, quem diu ſuperſtitem, diu cupitis eſſe Legatum, ut in priſtinam authoritatem noſtram hanc referat academiam. Nam PII IIII pietatem eximiam, atq; ſingularem apud uos neceſſe non eſt celebrare, qui pontificum maximū omni qua poteſtis pietate colitis, nec tamen tanti principis merita, tanti in uos paſtoris, uel parentis potius optimi, atq; ſanctiſsimi uobis ipſis officia æquare poſſe uidemini. PIVS labantem Chriſtianam Rempublicam ſanctiſsimis comitiis reſtituere nititur; errantes, deuiosq; reuocare, fluctuātem nauim in portum ſubducere, bellorum caſibus interempta ſtudia reducere liberalium facultatum conatur. PII pietas incredibilis BONONIAE iuuentutem ſacris uacantem legibus ingenti munere, clariſsimo decorauit diplomate, ſummis ornamentis uoluit eſſe conſpicuā. Sed quid ago? in alueum exiguum oceanum ſtudeo deriuare? obruitur ſole ſyderum reliquorū ſplendor, maioribus minora lumina cedunt, qua re tāti pontificis ſuperſedebo laudibus, & quod non ualeo uiribus conſequi ſponte remittam. Iam enim mihi uideo perorandum, iam uereor nè ſtomachum uobis mouerim, nè nauſeam fecerit oratio. Reliquum iam eſt PROLEGATE Reuerendiſsime in tua cura poſitum omne, qui & Pontifex es & ciuitati præſides. Qua re te oramus, atq; obſecramus, poſtem ut teneas, uerba præeas, ſolemnia peragas, tēplū dedices. Vos interim adeſte animis, fauete linguis, parcite iurgiis, omnia bona dicite, diem feſtum, in æuumq; uniuerſum læti concelebrate frequentes. EGO te DEA, DEAM enim ueterum more, DEAM inquam communione uoco, unum enim colimus DEVM, numenque ueneramur ſupernum, ſed tamen ego te

DEA,